

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA
KONUŞMA DİLİ UNSURLARININ İNCELENMESİ***

**A STUDY ON SPOKEN LANGUAGE ELEMENTS IN THE
WRITTEN EXPRESSIONS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS**

*Özgür İLANBEY***

*Remzi CAN****

Özet:

Bu çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullanmış oldukları konuşma dili unsurları tespit edilmiş ve alanyazında belirtilen konuşma dili unsurlarına göre sınıflandırılmıştır. Yazı dili kullanımının iletişim sorunlarına yol açmayacak şekilde keyfiyetten uzak, duru, anlaşılır olması, yazma becerisinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Konuşma dili unsurlarının öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespitinin ve bu sorunların giderilmesinin yazılı anlatım becerisinin gelişmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın örneklemini; Kırşehir ili merkez ilçeden 2, diğer ilçelere bağlı köylerden de 3 ortaokul olmak üzere bu okulların 5. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 201 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma betimsel durum saptaması niteliğindedir. Verilerin tespit ve analizinde ise doküman incelemesi kullanılmıştır. Veriler, sınıf düzeyine göre 5 ve 8. Sınıf, yerleşim yerine göre ise köy ve kent bakımından ayrı ayrı değerlendirmeye alınmıştır.

Sonuçta öğrencilerin yazılı anlatımlarında konuşma dili unsurlarına sıkça rastlandığı ve bunun da çeşitlilik gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yazı Dili, Konuşma Dili, Yerleşim Yeri, Sınıf Düzeyi.

Abstract:

In this study, the spoken language elements used by the second stage primary education students in their written expressions were determined and classified in accordance with the spoken language elements stated in the related literature. The use of written language in a clear, understandable way and away from arbitrariness, which will not cause any communication problems, contributes to the improvement

* Bu makale, Yrd. Doç. Dr. Remzi CAN danışmanlığında Özgür İLANBEY tarafından hazırlanan "Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Konuşma Dili Unsurlarının İncelenmesi" başlıklı tezden üretilmiştir.

** Türkçe Öğretmeni, ozgurilanbey@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü - Kırşehir can.remzi@hotmail.com

of the written skills. It is believed that the determination of the spoken language elements in the students' written expressions and the elimination of the problems will be effective in the improvement of the written expression skills.

The sample of the study comprises 201 students of the 5th and 8th grades from the secondary schools, two of which are located in the center of Kırşehir and three in the villages of the other provincial districts. The study reflects a descriptive situation analysis. Document review technique was used in the determination and analysis of the data. The data was evaluated separately as the 5th and 8th grades in accordance with classroom levels and as the city and village in accordance with the residential area. As a result of the study, it was seen that the elements of the spoken language were frequently used by the students in their written expressions and that these usages showed variety.

Key words: Written Language, Spoken Language, Residential Area, Classroom Level.

GİRİŞ

İletişim araçlarının gün geçtikçe değiştiği ve insan hayatına daha fazla nüfuz ettiği günümüz dünyasında bu araçlar doğal olarak iletişimi ve etkileşimi de arttırmaktadır. Bunun sonucu olarak, toplumları oluşturan bireyler ve dolayısıyla toplum da değişmektedir. Değişimin olduğu birçok alanın başında da dil gelir. Düşüncenin gelişmesi temel olarak dil öğrenilmesine bağlıdır. Bilişsel yaklaşıma göre dil öğrenme, varlık ve kavramların dilde anlam kazanmasına dayalıdır. Özdemir'e göre (1973) dil, düşüncenin aynasıdır, dilsiz düşünülemez. Bu olgu insan hayatını her alanda şekillendirdiğinden dil becerilerinin birey tarafından kusursuz bir şekilde kazanılması bireye oldukça önemli bir katkı sağlayacaktır.

Dil becerileri, bireylerin yaşantı unsurlarını tam ve doğru olarak anlaması ve yine bunları doğru olarak başkalarına anlatması için gereklidir. Bu beceriler ise dinleme, okuma, konuşma ve yazma olarak sıralanır. Bu beceriler, birbirleriyle ilişkili ve iç içedir..

Dili informal bir şekilde aile, çevre, arkadaş gibi yerlerden doğal olarak geliştiren birey konuşma dilini öğrenmektedir. Daha sonra okul hayatıyla beraber yazı diliyle karşılaşmaktadır. Temel dil becerilerinden yazma, diğer dil becerilerine göre daha özen gerektirmesi, kalıcı olması, kurallara uyulması vb. bakımlarından farklılaşmaktadır.

Çağımız bilim ve teknoloji çağı olarak adlandırılmaktadır. Bilimin baş döndürücü yükselişi; ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda hızlı gelişmelere yol açmaktadır. Bilim ve teknolojiye büyük değişim yaşamın her alanını olduğu gibi sosyal alanlarını da etkilemektedir. Bilgisayar ve İnternet kullanımı yazma eylemini gerektirdiğinden çoğunlukla eğitim

alanındaki yazılı anlatım çalışmalarıyla sınırlı kalan bireyin, yazmaya informel (resmî olmayan) alanlarda ve daha istekli olarak başlamasını sağlamaktadır. Dolayısıyla konuşma dili unsurları yazıda daha sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.

Yazılı anlatım anlık, plansız ve özensiz ifade şekli değildir. Güneş'e göre (2007) yazma, zihinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya aktarılmasıdır. Yazılacak bilgiler, yazmanın amacı, yöntemi, konusu ve yazının çerçevesi çizilerek seçilir. Günümüzde yazılı anlatım çalışmalarının kalemde öte bilgisayar, akıllı telefon vb. başında tuşlar vasıtasıyla yapılması hızla yaygınlaşmaktadır. Bu durum yazmayla ilgili çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir.

“Konuşma dili, günlük yaşamda kullanılan ve yazı dilinden az çok farklarla ayrılmış bulunan dil, günlük konuşmadır” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 1213). Konuşma dili, dilin temelidir. Bu bağlamda yazı dilinin de kaynağı konuşma diline dayanır. Günlük hayatın akışı içinde kullanılan konuşma dili, karşılıklı iletişimde yaşamın her alanında kullanıldığından bireyin yaşadığı coğrafyanın sosyo-kültürel özelliklerini de yansıtır.

Demirel'e göre (1999) konuşma; düşünce, duygu ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla karşı tarafa aktarılmasıdır. Ünalın'a göre (2007) dil becerileri arasında sosyalleşmeyle ilgili en çok olan beceri “konuşma”dır. Bu yüzden konuşma becerisinin gelişmesi psikoloji, sosyal psikoloji, davranış bilimleri, iletişim bilimleri gibi bilimlerle doğrudan ilişkilidir. Bu yönüyle konuşma dili toplum yığınlarını etkileme, yönlendirme ve yönetmede de önemli bir araçtır. Ayrıca konuşma dilinin yazı dili üzerinde sürekli etkisi vardır. Bu etkileşim içindeki unsurların tespiti çeşitli yazılı metinlerde kullanılmalarına bağlıdır.

Yazı dili konuşma dilinden farklıdır. Bu bağlamda birey konuşma dilini yazı diline yaklaştırdığı ölçüde eğitim sürecinde daha başarılı olmaktadır. Bireyin başarılı olması için ana dilini doğru kullanması ve iyi bir yazma eğitimi almış olması gerekir. Kişi, yazılı anlatımdaki başarısıyla daha iyi iletişim kurmakta ve öteki alanlarda da başarılarını pekiştirmektedir. Yazılı anlatım, bireyin bildiklerini ifade etmesine olanak sağladığından öğrencinin gerek okul döneminde gerek okul sonrası yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde Türkçe eğitimi alanındaki araştırmalara bakıldığında konuşma dilinin yazı diline etkisi konusunda yeterli araştırmanın olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma İlköğretim II. kademe (ortaokul) 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin, yazılı anlatımlarında konuşma dili unsurlarını kullanma durumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

1. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem", veri toplama yöntemleri ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

1.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın temel problemine yönelik, nitel araştırma deseni olan betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmalarda, en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da (bazen) fiziksel ortamların (okul gibi) özelliklerini (yetenekler, tercihler, davranışlar vb) özetler (Büyüköztürk vd, 2009, s. 21). Tarama modeli çalışmalar, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005, s.77). Bu kapsamda ilköğretim okullarının II. Kademe (ortaokul) 5. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 201 öğrenciden elde edilen 603 sayfalık dokümandan ilköğretim II. kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında görülen konuşma dili unsurlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Kırşehir ili merkez ve ilçelerindeki ortaokullarda öğrenim gören 5. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma evreninin Kırşehir ile sınırlandırılması zaman ve maliyet unsurlarından kaynaklanmaktadır. Sınıf düzeyinin 5 ve 8 olarak seçilmesinin nedeni ise ilköğretim II. Kademe başlangıcında olan 5. sınıf öğrencilerinin yaşam tarzlarının henüz net biçimde şekillenmemiş olması, çevresel unsurların, özellikle arkadaş etkisinin, görülmeye başladığı yaşlar olması ayrıca ilköğretimde tek öğretmen ile eğitim görürken ders sayısı, süresi ve şeklinin de değişmesiyle birlikte araştırılmaya değer görülmesindedir. 8. sınıf öğrencileri ise artık ilköğretimin sonuna gelmiş olmaları, çevresel etkilenme düzeyinin ve yetişkinliğe doğru daha da yaklaştıkları dönemde olmaları nedeniyle seçilmişlerdir.

Araştırmada tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme tercih edilmiştir. Bu tür örneklemenin tercih edilmesinin nedeni düşük maliyetli ve zaman avantajı sunuyor olması ve uygulama kolaylığıdır. Çalışma Kırşehir kent merkezinde bulunan Cumhuriyet Ortaokulu, Vali Mithat Saylam Ortaokulu ile köylerden Göllü, Yenidoğanlı ve Savcılı Ortaokullarında yürütülmüştür. Tercih edilen bu okulların ortak özelliği homojen yapılarının olmasıdır. Bir diğer ifade ile bu ortaokullara Kırşehir'in değişik ve farklı bölge, köy ve kasabalarından öğrencilerin kayıt yaptırmasıdır. Ayrıca veli profili olarak da her eğitim düzeyinden velinin

olması, bu okulların tercih edilmesinde rol oynamıştır. Çalışma örnekleminde yer alan öğrencilere ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Evren ve Örneklem

Evren ve Örneklem			
Okul	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Cumhuriyet	51	25,4	25,4
Göllü	16	8,0	8,0
Savcılı	54	26,9	26,9
Vali M. Saylam	50	24,9	24,9
Yenidoğanlı	30	14,9	14,9
Toplam	201	100,0	100,0

1.3. Veri Toplama Araçları

Öğrenci yazıları birer “doküman” olarak bu çalışmada temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Yazılı anlatım konularının belirlenmesinde Türkçe eğitimi, ölçme ve değerlendirme alanındaki uzmanların görüşlerine başvurularak konuların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu kontrol edilmiştir. Yazılı anlatım çalışmalarında görülen konuşma dili unsurlarını belirlemek amacıyla yazılı anlatım becerisini açığa çıkaran iki farklı anlatım biçimi (açıklayıcı, öyküleyici) kullanılarak açık uçlu uyarılarla (kompozisyon konusuyla) öğrencilere iki adet farklı yazılı anlatım çalışması yaptırılmıştır. Yapılan çalışmanın ölçme ve değerlendirme amaçlı olmadığı belirtilmiş, bu sayede öğrencilerin daha rahat olmaları sağlanmıştır. Her bir anlatım biçimi için öğrencilere beş farklı konu sunulmuştur. Her bir yazılı anlatım uygulaması için öğrencilere 60 dk. süre verilmiştir.

Hazırlanan veri toplama aracı araştırmanın belirlenen örneklemine uygulanmadan önce, yargısal örnekleme kullanılarak sınıf içi uygulama ile 20 kişilik öğrenci grubunda ön teste tabi tutulmuştur. Buradan elde edilen sonuçlara göre forma son şekli verilerek, ana uygulamaya geçilmiştir.

Araştırmanın problemini ve alt problemlerini karşılaştırmalı olarak yanıtlayabilmek üzere çalışma evreninden seçilen 201 öğrenciden oluşan katılımcılardan sağlanan veriler bir kod anahtarı oluşturularak bilgisayara kaydedilmeye hazır hâle getirilmiştir. Daha sonra veriler, SPSS 21.0 (Statistical Package for the Social Science) paket programına girilmiştir.

Konuşma dili unsurlarının kullanılma düzeyini tespit etmek için araştırmacı tarafından yazılı anlatım uygulamaları incelenmiş ve her bir konuşma dili unsurunun varlığı ya da yokluğu tespit edilmiştir. Veri dosyasına girişi de bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir (Var-1; Yok-2). Bogdan ve Biklen’e göre (1992), nitel çözümler; veri ile çalışma, onları organize etme, belirli gruplara ayırma, örüntüleri araştırma, önemli noktaları keşfetme ve söylenecekler karar vermeyi içermektedir. Oldukça karmaşık,

güç ve yorucu bir çalışmayı gerektiren nitel çözümleme, oldukça açık, tutarlı ve özgün stratejiler geliştirildiğinde daha derin bulgulara ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, çözümleme stratejisine karar vermek için öncelikle ilgili alanyazın dikkatli bir biçimde incelenmiştir. Çözümleme kararlarının verilmesinde kuramsal dayanaklardan ve örnek olabilecek özgün çözümleme stratejilerinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 1999; Yurdakul, 2004). Daha sonra nitel çözümlemenin hangi aşamalarda ve nasıl gerçekleştirilebileceğine karar verilmiştir. Çözümleme süreci, aşağıdaki işlem basamakları izlenerek tamamlanmıştır.

1.3.1. Hazırlık Aşaması

Konuşma dili yazı dili ilişkisi ile ilgili alanyazın birkaç kez sürekli okunmuştur. Bu okumalarda, çalışma konusunu tanımlayan terimlere, değişkenlere, sınıflandırmalara odaklanılarak çözümlemeye katkı getirebilecek bir çerçeve belirlenmiştir. Söz konusu çerçeve, araştırmanın alt problemleri ile açıklığa kavuşturulmuştur. Böylelikle, veri setinin çözümlenmesi konusunda araştırmacı bakış açısı geliştirebilmiştir. Daha sonra, evren ve örneklem bölümünde açıklandığı üzere maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak toplam 201 öğrenciden sağlanan 400 adet kompozisyon (nitel veri seti) bir araya getirilmiştir. Bu işlemin temel gerekçesi, bütünü görmeye çalışmaktır. Bunun için öncelikle kompozisyonlar köy-kent ve daha sonra sınıf düzeyine göre sınıflandırılmış ve dosyalanmıştır.

1.3.2. Verilerin Kodlanması

Çözümleme öncesinde veri düzenli bir şekilde okunmuştur. Ayrıca güvenilirlik sağlamak amacıyla iki Türk dili uzmanına da okutulmuştur. Okumalar sırasında yazılı anlatımlar, konuşma dili unsurları ölçütlerinin yer aldığı bir genel tablo kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmacı ve Türk dili uzmanları arasındaki konuşma dili unsurlarının sınıflandırılması genelinde ise 0.95 uyum oranı bulunmuştur. Bu değerler bağımsız gözlemciler arasında çok iyi derece uyum olduğunu ifade etmektedir (Hayran ve Özdemir, 1996, s. 390). Böylelikle araştırmanın iç tutarlılığı sağlanmıştır. Bu değerlendirmeden ulaşılan sayısal değerler, bulguların girişinde, söz konusu ölçütler açısından yazılı anlatımların niteliğini yansıtması ve okuyucuya değişkenlerin anlamlandırılması bakımından belirli bir bakış açısı kazandırabilmesi için kısaca özetlenmiştir. Kodlama yapılmadan önce hazırlık aşamasında alanyazında öne çıkan ve okumalar sırasında veri setinde belirlenen kodlar dikkate alınarak bir kod listesi oluşturulmuştur.

1.3.3. Veriyi Düzenleme

Veriyi düzenlemek için çözümleme sürecinde ulaşılan kod, kavram ve değişkenler sürekli değiştirilerek uygun bir örüntü araştırılmıştır. En uygun

yapının oluşturulmaya çalışması araştırmacının veriyi kontrol altında tutabilmesi açısından önemli görülmüştür. Veri, hem sınıf düzeyi açısından hem de kent-köy ayrımı dikkate alınarak düzenlenmiş; bu temel mantıkla hazırlanan çapraz tablolar aracılığıyla veri kontrol edilebilmiştir. Böylelikle, aynı türden kod ve örüntülere yönelik aykırı ve benzer açıklamalar görülebilmiştir. Bu test etme sürecinin nitel bulguların geçerliliği ve güvenirliliğine katkı getirdiği söylenebilir.

1.3.4. Bulguların Yorumlanması ve Raporlaştırılması

Raporlaştırmada, her alt problemin altında yer alması düşünülen konuşma dili unsurları tanımlanarak, bu unsurların altında yer alan kodlara yönelik betimlemeler yapılmış ve uygun alıntılarla alt problemlere yönelik bulgular açıklanmış, yorumlanmıştır. Nitel araştırmalarda, araştırmacı bilgi toplama, bulguları raporlaştırma ve bulguların yorumlanması süreçlerinin doğal bir parçası olduğundan, yorumlama aşamasında ortaya çıkan verilerle ilgili kendi düşüncelerini de belirterek bulguların açıklanması ve anlamlandırılmasına katkı getirmeye çalışmıştır. Nitel bulguların örgütlenmesinde araştırmacı; ilişkileri açıklayarak, neden-sonuç ilişkileri kurarak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkararak ve okuyucunun dikkatini yeni örüntülere çekerek bütüncül anlamın oluşmasına katkı getirmeye çalışmıştır (Yurdakul, 2004).

2. BULGULAR VE YORUM

Öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında kullanmış oldukları konuşma dili unsurları sınıflandırılarak istatistik frekans tablosu Tablo 2’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin tüm konuşma dili unsurlarını kullandıkları anlaşılmaktadır

Tablo 2: rneklemdaki ğrencilerin Konuşma Dili Unsurlarını Kullanma Durumları

rneklemdaki ğrencilerin Konuşma Dili Unsurlarını Kullanımı											
Öğrenciler	İnternet Dili Kullanımı		Argo Kullanımı		Az aba Kuralı		Konuştuğu Gibi Yazma		Ağız Kullanımı		
	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	
Toplam	153	48	179	22	118	83	125	76	144	57	

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen konuşma dili unsurları yapılan kodlamaya ve sınıflandırmaya göre aşağıda açıklanmıştır. Farklı kelimelerdeki aynı kullanımlar tekrara düşmemek adına açıklanmamıştır. Ayrıca araştırmanın yazılı anlatımda konuşma dili unsurlarının tespitine yönelik olması sebebiyle örneklemler verilirken sadece tespit edilen konuşma dili unsurları orijinal yazımıyla gösterilmiştir.

İnternet Ortamındaki Konuşma Dili Unsurlarının Kullanımı:

İnternet'in yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte İnternet'te kullanılan dile özgü konuşma dili unsurları öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında daha sıklıkla tespit edilmeye başlanmıştır. Örneklemedeki öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen İnternet dili özellikleri cümlelerin içinde koyu yazılarak gösterilmiştir. Yazı dili gramerine göre yazılışları da parantez içlerinde gösterilmiştir.

* Kent 5. sınıf 39 numaralı öğrencinin cümleleri:

“*O da tamam olum (oğlum)*, dedi.”

Kelimedeki ünsüz harfin “ğ” nin söylenmemesi konuşmada görülen bir unsurdur.

* Köy 8. sınıf, 2 numaralı öğrencinin cümlesi:

“*Saol (sağol)*, güzel mi dediniz?”

Argo Kullanımı

Konuşma dilinde daha çok kullanım alanı bulan argo az da olsa öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Örneklemedeki öğrencilerde tespit edilen argo unsurları aşağıda cümle içerisinde koyu yazılarak gösterilmiştir.

* Kent 5. sınıf, 16 numaralı öğrencinin cümlesi:

“*Şişko çok tırstı.*”

* Köy 8. sınıf, 26 numaralı öğrencinin cümlesi:

“*Kanka, al işte sana lisanslı mal.*”

Az Çaba Kuralı

Konuşma dilinin temel özelliklerinden biri olarak kabul edilen ve dilde ekonomi sağlamayı hedefleyen az çaba kuralına öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında sıkça rastlanmıştır. Örneklemedeki öğrencilerin yazılı anlatımlarında tespit edilen az çaba kuralı örnekleri cümle içerisinde koyu yazılarak gösterilmiştir. Yazı dili gramerine göre yazılışları da parantez içinde gösterilmiştir.

* Kent 5. sınıf, 9 numaralı öğrencinin cümlesi:

“*Durmadan çocuğa bağıryo (bağırıyor).*”

* Kent 5. sınıf, 36 numaralı öğrencinin cümlesi:

“Sana **bi (bir)** şey almamış.”

Konuştuğu Gibi Yazma:

Öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında az çaba kuralından sonra en fazla rastlanılan konuşma dili unsuru konuştuğu gibi yazmadır. Örneklemedeki öğrencilerde tespit edilen konuştuğu gibi yazma özellikleri örnek cümlelerde koyu yazılarak gösterilmiştir. Yazı dili gramerine göre yazılışları da parantez içlerinde gösterilmiştir.

* Kent 5. sınıf, 36 numaralı öğrencinin cümlesi:

“Bunları size **aktarıyım (aktarayım)**.”

* Kent 5. sınıf, 32 numaralı öğrencinin cümlesi:

“Ayşe **dayanamıyarak (dayanamayarak)** kedinin yanına gitti.”

Ağız Kullanımı

Yöreye özgü ifade şekilleri olan ağız kullanımına öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında sıkça rastlanmıştır. Örneklemedeki okulların ağız özelliği açısından homojen olmaması farklı yörelere ait ağız kullanımlarının da tespit edilmesini sağlamıştır. Örneklemedeki öğrencilerde tespit edilen ağız özellikleri kullanımları örnek cümlelerde koyu yazılarak gösterilmiştir. Yazı dili gramerine göre yazılışları da parantez içinde gösterilmiştir.

* Kent 5. sınıf, 40 numaralı öğrencinin cümlesi:

“**Diğersi (diğer)** günler kediyi ziyaret edip eve geliyorduk.”

* Köy 8. sınıf, 39 numaralı öğrencinin cümlesi:

“Bunları **mutlaka içecen (içeceksin)** dedi.”

Tablo 3: Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Konuşma Dili Unsurlarını Yazılı Anlatımda Kullanımı

		Yerleşim Yerine Göre Konuşma Dili Unsurlarını Kullanımı									
		İnternet Dili Kullanımı		Argo Kullanımı		Az Çaba Kuralı		Konuştuğu Gibi Yazma		Yöresel Ağız Kull.	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet
Yerleşim Yeri	Köy	82	18	90	10	57	43	61	39	72	28
	Kent	71	30	89	12	61	40	64	37	72	29
Toplam		153	48	179	22	118	83	125	76	144	57

Tablo 3'e göre köy ve kentte yaşayan öğrenciler arasında yapılan genel değerlendirmede yazılı anlatımda internet dilini kent öğrencileri köy öğrencilerine göre belirgin biçimde fazla kullanmışlardır.

Tablo 4: Konuşma Dili Unsurlarının Yazılı Anlatımda Görülmesinde Yerleşim Yeriine Göre Fark Olup Olmadığını Belirten t Testi Sonuçları

	Yerleşim Yeri	n	\bar{X}	sd	t	p
İnternet Dili Kull.	Köy	100	1,82	,386	2,108	,036
	Kent	101	1,69	,463		
Argo Kullanımı	Köy	100	1,90	,301	,841	,401
	Kent	101	1,86	,347		
Az Çaba Kuralı	Köy	100	1,58	,496	-,344	,731
	Kent	101	1,60	,491		
Konuş. Gibi Yazma	Köy	100	1,60	,492	-,344	,731
	Kent	101	1,62	,486		
Ağız Kullanımı	Köy	100	1,72	,451	,265	,791
	Kent	101	1,70	,459		

Konuşma dili unsurlarının yazılı anlatımda görülmesinde yerleşim yerine göre köy ve kent arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t testi sonuçlarına göre yerleşim yerinin internet dili kullanımında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir. Bu farklılığın köy öğrencileri lehine gerçekleştiği, bu öğrencilerin kentte yaşayan öğrencilere göre internet dili kullanımının yazılı anlatımda daha az sıklıkla görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo 5: Sınıf Düzeyine Göre Konuşma Dili Unsurlarının Yazılı Anlatımda Kullanımı

Sınıf Düzeyine Göre Yazılı Anlatımda Konuşma Dili Unsurlarının Kullanımı											
	İnternet Dili Kullanımı		Argo Kullanımı		Az Çaba Kuralı		Konuştuğu Gibi Yazma Özellikleri		Yöresel Ağız Kullanımı		
	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	
Sınıf	5	85	16	97	4	69	32	64	37	71	30
Düzeyi	8	68	32	82	18	49	51	61	39	73	27
Toplam		153	48	179	22	118	83	125	76	144	57

Tablo 5'e göre sınıf düzeyinde yapılan değerlendirmede yazılı anlatımda 8. sınıf öğrencilerinin internet dili ve argo kullanımının 5. sınıfa göre belirgin biçimde fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Konuşma Dili Unsurlarının Yazılı Anlatımda Kullanılmasında Sınıf Düzeyine Göre Fark Olup Olmadığını Belirten t Testi Sonuçları

	Sınıf	n	\bar{X}	sd	t	p
İnternet Dili	5	101	1,84	,366	2,722	,007
Kull.	8	100	1,68	,468		
Argo	5	101	1,96	,196	3,255	,001
Kullanımı	8	100	1,82	,386		
Az Çaba	5	101	1,68	,467	2,969	,003
Kuralı	8	100	1,48	,502		
Konuştuğu	5	101	1,63	,484	,344	,731
Gibi Yazma	8	100	1,61	,490		
Ağız	5	101	1,70	,459	-,423	,673
Kullanımı	8	100	1,73	,446		

Konuşma dili unsurlarının yazılı anlatımda görülme durumunun sınıf düzeyine göre arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t testi sonuçlarına göre sınıf düzeyinin internet dili, argo ve az çaba kuralında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir. Bu farklılığın 5. sınıfların lehine gerçekleştiği, bu sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre internet dili, argo, ve az çaba kullanımının yazılı anlatımda daha az sıklıkla görüldüğü tespit edilmiştir.

3. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, belirlenen yöntem ışığında ulaşılan bulgulara yönelik yapılan yorumların irdelenmesiyle düzenlenen sonuçlara ve bunlara dayalı geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Konuşma dili unsurlarının yazılı anlatım çalışmalarında kullanımı ile ilgili alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde kapsamlı çalışmaların olmadığı, bazı araştırmalarda (Akın, 2015; Doğan, 1994; Eker, 2003; Zülfikar, 2006; Gümüşatam, 2013; Üstünova, 2002; Tüfekçioğlu, 2010; Çakır ve Topçu, 2005) ise konuşma dili unsurlarının yazım yanlışı veya anlatım bozuklukları konusu içerisinde kısmi olarak az çaba kuralı, ağız kullanımı, yakıştıрма ve İnternet'te kullanılan dil özelliği başlıkları altında incelendiği görülmektedir. Çalışmamızda argo ve konuştuğu gibi yazmak da ayrı bir sınıflandırma kategorisine alınmıştır. Araştırma ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Kırşehir ili evreni; merkez ilçeden iki ve diğer ilçelere bağlı köylerden üç ortaokul ve bu okullarda eğitim gören 201 öğrenci ise örnekleme oluşturmuştur.

Araştırmaya konu olan tüm konuşma dili unsurlarının kullanımı öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında tespit edilmiştir. Özellikle az çaba kuralı ve konuştuğu gibi yazma unsurları sıkça kullanılmıştır. Dilin temelini oluşturan konuşma dilinin öğrencilerin yazılı anlatımını etkilediği sonucuna

ulaşmıştır. Bu etkilerden, bazıları yazılı anlatımda önemli sorunlar oluşturabilmekte ve ifade bütünlüğünü bozabilmektedir.

Konuşma dilinin önemli özelliğinden biri olan az çaba kuralı gereği, akıcı ünsüzlerin konuşma dilinde söylenmemesine örnek teşkil eden kelimelerin yazı dilinde oldukça fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca en çok kullanılan konuşma dili unsuru az çaba kuralı olmuştur. Bu durumda yazı dilinde görülen konuşma dili unsurlarından en fazlasının az çaba kuralı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İnternet ortamında kullanılan konuşma dili özelliklerinin de öğrencilerin yazılı anlatımlarında sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir. İnternet'in özellikle sosyal paylaşımlar için kullanılmasının konuşma dilindeki keyfiyeti arttırdığı ve geçici de olsa bu yeni kullanımların günlük konuşma diline yerleştiği, oradan da öğrencilerin yazılı anlatımlarında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Akbıyık vd. (2013), çalışmalarında günlük konuşma dilinde kullanılan dilin İnternet ortamındaki yazılı sohbetlere taşınmasının, bu ortamlarda kullanılan dilin de günlük konuşma dilinde kullanılabileceği anlamına geldiğini belirtmişler ve konuşma dilinden ağ ortamına taşınan sözcüklerin, söz öbeklerinin ve söyleyiş biçimlerinin İnternet ortamında yeni söyleyişler ve söylemler eklenerek bu ortamın jargonunu oluşturduğunu ve oluşturulan bu jargonun sosyal yaşama taşınarak günlük konuşma dilinin bir parçası haline gelmesinin olası olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Genellikle /r/ - /l/ gibi akıcı seslerle kapanan kelimeler, söyleyişte eksiltiye (*değil mi > di mi, bir > bi*) uğrarlar (Tseng, 2002, s. 77). İnternet kullanımının etkisiyle söyleyişte olan bu eksiltinin, öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında sıkça kullanılmaya başlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yazı dili gramerinin aksine konuşma dilinde görülen gelecek zaman eki “-acak”, zarf fiil eki olan “-arak” ve sıfat fiil eki olan “-an” ile de “y” kaynaştırma ünsüzünün etkisiyle ünlü daralmasının yapılması öğrencilerin yazılı anlatımlarında görülmüştür.

Konuşma dili ses özelliği olan ünsüz türemesi az da olsa öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında kullanılmıştır. Birkaç kelimedede “ş” ve “y” ünsüzlerinin türetilmesi durumu tespit edilmiştir. Akın (2015) ise çalışmasında konuşma dilinde en sık görülen ses türemesinin, “ne” soru sözcüğüne“-y” ünsüzünün eklenmesi olduğunu belirtmiştir.

Konuşma dilinin yazıdaki temel yansıması olan konuştuğu gibi yazma unsurunun yazılı anlatım çalışmalarındaki kullanım sebebi incelendiğinde, bu durumun bazen dilin doğal yapısından bazen de yabancı asıllı kelimenin Türkçeye uymayan ses özelliklerinin söyleyişinde yaşanan zorluktan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kansızoğlu (2012), konuşma dilindeki bazı hatalı unsurların yazı diline aktarıldığı, özellikle öğrencilerin konuştukları gibi yazma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmış ve konuşma dili unsurlarının yazı dilinde kullanılmasını hata olarak belirtmiştir.

Konuşma dilinin keyfi eksilteleri yazı dilinde muhakkak hatalara yol açmaktadır ama kalıplaşmış kullanımlar için bu durum söz konusu olur mu sorusu tartışmaya açıktır. Örneğin: abi, burda, orda, gurup gibi kullanımlar bir anlaşılabilirliğe yol açmakta mıdır? Türkçe konuşmada başta çift ünsüz izin vermemektedir ama yazıda durum farklılık göstermektedir. Ancak TDK Yazım Kılavuzu'nda bu duruma yönelik farklı ifadeler bulunmaktadır. Başında çift ünsüz bulunan yabancı kelimelerin yazımı ile ilgili şu bilgiler mevcuttur: "Çift ünsüz harfle başlayan Batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konulmadan yazılır: *francala, gram, gramer, gramofon, grup, Hristiyan, kral, kredi, kritik, plan, pratik, problem, profesör, program, proje, propaganda, protein, prova, psikoloji, slogan, snop, spiker, spor, staj, stil, stüdyo, trafik, tren, triptik* vb. Bu tür birkaç alıntıda, söz başında veya iki ünsüz arasında bir ünlü türemiştir. Bu ünlü söylenişte de yazılışta da gösterilir: *iskarpın, iskele, iskelet, istasyon, istatistik, kulüp* vb. (www.tdk.gov.tr)". Türkçe öğretiminde bireyin "grup" kelimesini "gurup" şeklinde yazmamasını ancak yine İngilizceden dilimize yerleşen "clup" kelimesini araya ünlü getirerek kulüp şeklinde yazmasını telkin etmek hem gramerdeki tutarsızlığı ortaya koymakta hem de dilin hançeresine aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum Türkçe öğretiminde sıkıntı oluşturmaktadır. Öyle ki hece TDK Türkçe Sözlük tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: "isim, dil bilgisi Bir solukta çıkarılan ses veya ses birliği, seslem "Okumak sözünde üç hece vardır." (www.tdk.gov.tr). Konuşmada iki heceyle söylenen "gurup" kelimesini yazıda tek hece göstermek bu zıtlığı belirtmektedir. Bunlar yazım yanlışı olarak değerlendirilmekle birlikte anlamda bir açmazda yol açmakta mıdır? İletişimde anlaşılabilirliğe yol açmayan bazı konuşma dili unsurlarının yazıda kullanılmasının doğal bir durum olduğu söylenebilir.

Araştırmaya konu olan konuşma dili unsurlarının dışında da olsa birkaç kelimedeki akıcı ünsüz olan "y" ile bir diğer akıcı ünsüz olan "ğ" arasında eksiltiye bağlı olarak konuşma dili özelliği olan göçüşme (metatez) ses olayı da tespit edilmiştir. Yazı dilinde göçüşmenin kullanılmasında konuşma dili unsurlarının etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında konuşma dili unsurlarının Şu ana kadarki yapılan çalışmalar incelendiğinde yazılı anlatım çalışmalarında görülen konuşma dili unsurlarının kesin hatlarla birbirinden ayrılmadığı görülmektedir. Aynı unsurun bazı çalışmalarda eksilti, bazılarında az çaba kuralı başlığı altında, bazılarında ise İnternet dili özelliği olarak adlandırıldığı tespit edilmektedir. Örneğin: (Tüfekçioğlu, 2010, s.31) çalışmasında "bi" konuşma dili unsurunu, İnternet'e özgü eksilti,

(Gümüştam, 2013) aynı unsuru eksilti olarak belirtmişlerdir. Konuşma dilinin değişken ve bireysel yönü süreklilik arz etse de belli kullanımların farklı şekilde adlandırılmaları dil bilimi açısından bir tutarsızlık oluşturmaktadır. Peki, bu unsurlar sınıflandırılırken nelere dikkat edilmelidir. Örneğin “bi ” kelimesi için İnternet eksiltisidir, demek yanlış olmamakta çünkü İnternet’te kullanımı bulunmaktadır. Ancak İnternet’te kullanılmadan önce de bu kullanım konuşma dilinde bulunmakta mıdır? Eğer verilecek cevap evet ise konuşma dili ile ilgili yapılacak sınıflamada bu kullanımı az çaba kuralı başlığı altında incelemek ve bu şekilde sınıflamak daha doğru olacaktır. Yazı dilinde görülen konuşma dili unsurlarını sınıflandırmada bu yaklaşımın daha tutarlı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler, yazı dilinin temelini konuşma dili olduğundan hareketle Türkçe dersinde öğrencilerin yazma düzeylerini geliştirmek için yaratıcı yazma (uyarıcı yazma, yazma oyunları, fikir birliği, hazırlıksız yazma...) stratejilerini daha işlevsel hâle getirecek etkinlikler kullanmalıdırlar.

2. Öğretmenler, konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkları örnek metin ve konuşma diyalogları üzerinden öğrencilere sıklıkla göstermeli; konuşma dilinin farklılığını proje çalışmalarında öğrencilere tespit ettirmelidir.

3. Öğretmenler, konuşma dili ile yazı dili arasındaki etkileşimi başta çocukların derslerde ve sınavlarda yapmış oldukları yazılı anlatım çalışmalarında olmak üzere kitap, dergi, gazete, afiş, tabela vb. alanlarda da göstermelidir.

4. Öğretmenler, konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkları asgari düzeye indirmenin yazılı anlatım çalışmalarının kusursuzlaştırılmasında oldukça önemli olduğunu vurgulamalı, bunu örneklerle belirtmelidir.

5. Öğretmenler, konuştuğu gibi yazma alışkanlığı olan veya bu unsurları sıkça yazılı anlatım çalışmalarında kullanan öğrencilere dönüt vermeli, öğrencilerle birlikte yapılan çalışmalar kontrol edilmelidir.

6. Konuşma dili sürekli değişkenlik arz ettiğinden öğretmenlerin konuşma dili unsurlarını tespit ederken daha farklı sınıflandırmaların da olabileceğini göz önünde bulundurmaları gerekir.

7. İnternet kullanımının artmasıyla zamanının büyük çoğunluğunu bilgisayar başında geçiren öğrenciler İnternet’e özgü keyfi kullanımları ergen psikolojisi, özentisi vb. sebeplerle farkında olarak ya da olmayarak konuşma dilinde de kullanmaktadır. Konuşma dilinde geçici de olsa yer bulan bu kullanımlara sözlü anlatım çalışmalarında öğretmenler dikkat

etmelidir. Bu ifadelere dikkat edilmediği takdirde yazılı anlatım çalışmalarında da kullanılabilir.

8. Konuşma dilinin etkisini asgari düzeye indirmek için başta Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere sözlük ve yazım kılavuzu kullanma alışkanlığı kazandırmaları gerekmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Konuşma dili ve yazı dili etkileşimi alanında yeterli ve kapsamlı çalışma sayısının az olması bu alanda yapılacak çalışmalarda alanyazının geniş olmaması araştırmacılara bilimsel temel oluşturmada zorluk yaşatacaktır. Yapılacak çalışmalarda evren ve örneklemin geniş tutulması da objektif ve daha genellenebilir sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

2. Araştırmacılar farklı sınıf düzeyleri üzerinde de konuşma dili ile yazı dili etkileşimi ile ilgili çalışmalar yaparak sonuçlarını ilgililerle paylaşmalıdır.

3. Konuşma dili sürekli olarak değişkenlik arz ettiğinden araştırmacıların konuşma dili unsurlarını incelerken daha farklı sınıflandırmaların da olabileceğini göz önünde bulundurmaları gerekir.

KAYNAKLAR

- Akbıyık, C., Karadüz, A., Seferoğlu, S. S. (2013). Öğrencilerin İnternet Ortamında Kullandıkları Yazılı Sohbet Dili Üzerine Bir Araştırma, *Bilig*, (64), 1-22.
- Akın L. (2015). Konuşma Dili Grameri ve Sözlü Derlemeden Yararlanılarak Konuşma Dili Özelliklerinin Tespiti. *Türkiyat Mecmuası*, 25 (1), 1-28.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education. An introduction to theory and methods*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, H. ve Topçu H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 71-96.
- Demirel, Özcan. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Doğan, G. (1994). Ama Bağlacına Edimbilimsel Bir Bakış. *Dilbilim Araştırmaları*. 195-205.
- Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gümüştam, G. (2013), Eksiltim (Ellipsis) ve Türkçede Eksiltim Türleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 8 (1), 1539-1552.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Hayran, M. ve O, Özdemir. (1996). *Bilgisayar, İstatistik ve Tıp*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği ve Medikal Araştırma Grubu.
- Kansızoğlu, H. (2012). Konuşma Dili ve Yazı Dili Etkileşimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 217-235.
- Karasar, N.(2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, E. (1973). *Dil ve Yazar*. Ankara: TDK Yayınları.
- TDK. (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tseng, Lan-Ya (2002). *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tüfekçioğlu, B. (2010). Dilsel Değişmelerin Dil Ekonomisi Bağlamında İnternet Ortamındaki Yazışmalara Yansımaları. *JASS*, 3 (1), 29-30.
- Ünalın, Ş. (2007). *Sözlü Anlatım*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Üstünova, K. (2002). Cümle Çözümlemelerinde Yüzey Yapı-Derin Yapı İlişkileri, *Dil Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları. s. 169.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yurdakul, B. (2004). *Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine, Biliş Ötesi Farkındalık ve Derse Yönelik Tutum Düzeylerine Etkisi ile Öğrenme Sürecine Katkıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (2006). Doğru Yazalım Doğru Konuşalım. *Türk Dili* Ankara. TDK Yayınları. s. 649.